

ושננתם

בשבילי האורות של תורות
הנגלה והנסתר המשולבים

זאת חנוכה תשפ"ד

אליהו רזזמרין. ירושלים עיה"ק תובב"א

מאמר ההלל וההודאה

בין יהודה ליוסף

א. שני סוגי הלל יש: הלל השבח. הלל ההודאה:

נוהגים כל בית ישראל. בימים טובים ובראשי חדשים, לומר את ההלל כפי שהוא מופיע בספר תהילים¹. רבותינו נחלקו בתלמוד², מי הוא המחבר של ההלל. בשני ברייתות שהובאו בתלמוד, ישנם שמונה שיטות, לזהותו של מחבר ההלל.

פירוט השיטות הם:

רבי אלעזר בר' יוסי: משה וישראל, בשעה שעלו מן הים. **חבריו של רבי אלעזר:** דוד. בברייתא השנייה נוספו עוד שיטות. **רבי אלעזר:** משה וישראל, בשעה שעלו מן הים. **רבי יהושע:** יהושע וישראל, בשעה שעמדו מלכים כנען. **רבי אלעזר המודעי:** דבורה וברק, בשעה שעמד עליהם סיסרא. **רבי אלעזר בן עזריה:** חזקיה וסייעתו, בשעה שעמד עליהם סנחריב. **רבי עקיבא:** חנניה מישאל ועזריה, בשעה שעמד עליהם נבוכדנצר. **רבי יוסי הגלילי:** מרדכי ואסתר, בשעה שעמד עליהם המן הרשע. **חכמים:** נביאים שביניהם תקנו להם, שיאמרו על כל רגל ורגל. ועל כל צרה וצרה לא תבוא עליהן. ולכשנגאלין, אומרים אותו על גאולתן.

בתלמוד במסכת בבא בתרא³, שנו לנו רבותינו. **ספר תהילים נכתב על ידי דוד המלך.** מאמר זה עומד בניגוד לכל שיטות התנאים ששינו במסכת פסחים. ולא עוד, אלא

¹ פרקים קיג - קיח.

² מסכת פסחים דף קיז.

³ דף יד:

שלפי מה ששנינו במסכת פסחים, ההלל נכתב שנים רבות אחרי דוד המלך, שהרי חזקיה ומרדכי ואסתר חיו אחרי דוד המלך⁴.

לכך יסדו רבותינו. ששני סוגי הלל ישנם. **א. הלל השבח. ב. הלל ההודאה.** והם שונים זה מזה במהותם. בדיניהם. ובכוונותיהם. **הלל השבח:** סיפור גדלות הבורא. הלל ההודאה מספר את עליונותו של הבורא על ברואיו. ואפסיותם מולו. **בהלל זה בא לידי ביטוי:** רוממות הבורא. כוחו. וגבורתו. יחידותו, ואין שניות לו. **תוכן ההלל הזה:** מבטא שיר כמיהה וכניעה. בין האדם המשתהה, לנוכח עוצמת האל הגיבור. ושליטתו הטוטאלית על מערכות הטבע. ועוצמתם. למול דלות יכולתו של האדם ואוזלת כוחו. עם ישראל, קורא לאומות העולם: להכיר בעליונות הבורא. ולשבחו על כך.

הלל ההודאה: סיפור חסדי הבורא. הלל השבח מספר את החסדים והטובות שהבורא מטיב עם ברואיו. **בהלל זה בא לידי ביטוי:** הנהגת הבורא. השגחתו. חסדיו. טובותיו. **תוכן ההלל הזה:** מבטא שיר של הכרת הטוב. והערכה. בין האדם המשתהה לנוכח חסדי האל העצומים על ברואיו. עינו הפקוחה של אלוהים, שמנחה ומלווה את צעדי הנבראים. וריבוי השפע שהוא משפיע לנבראים בנדיבות. ובטובו הגדול. בהלל הזה, משורר ומנציח את התלות האבסולוטית של האדם באלוהיו. וחוסר היכולת שלו להשיב לאלוהיו במאומה. עם ישראל קורא לאומות העולם, להכיר בחסדיו של הבורא. ולהודות לו על כך.

שני חלקים יש בהלל. **א. גדלות הבורא. ב. חסדי הבורא. הלל השבח,** מהלל את עצם הבורא ללא קשר לפעולותיו עם הבריאה. שפלות הנברא מול רוממות הבורא, יוצר כמיהה והשתוקקות, להלל ולשבח. באמצעות הלל השבח, הנברא מביע את כניעותו ושפלותו, לפני האל הגדול הגיבור והנורא. **הלל ההודאה,** מהלל את פעולותיו של הבורא בייחס לבריאה. התלות המוחלטת של הנברא בבורא, יוצר כמיהה והשתוקקות, להודות, ולספר את חסדיו המרובים של הבורא.

רבותינו התנאים שנחלקו מי תיקן את ההלל, מדברים על שני **תקנות שונות. ראשית:** מי אמר את ההלל לראשונה. **שנית:** מי מסד ההלל, לתקנה קבועה, עם נוהג קבוע ומסודר. לשאלה: מי אמר את ההלל לראשונה, ישנם רק שני דעות. **א. משה וישראל בשעה שעלו מן הים. ב. דוד.** לשאלה: מי מסד את ההלל, לתקנה קבועה, ישנם ששה דעות. **א. יהושע וישראל, בשעה שעמדו מלכים כנען. ב. דבורה וברק, בשעה שעמד עליהם סיסרא. ג. חזקיה וסייעתו, בשעה שעמד עליהם סנחריב. ד. חנניה מישראל ועזריה, בשעה שעמד עליהם נבוכדנצר. ה. מרדכי ואסתר, בשעה שעמד עליהם המן הרשע. ו.**

⁴ ראה: מהרש"א פסחים קיז. על פי רש"י והרשב"ם. מלבי"ם תהילים מזמור קיג.

נביאים שביניהם תקנו להם, שיאמרו על כל רגל ורגל. ועל כל צרה וצרה לא תבוא עליהן. ולכשנגאלין, אומרים אותו על גאולתן⁵.

משה ודוד הם יוצרי ההלל. הם ארגו את מזמורי ההלל, לכדי שיר ושבח. הם מחוללי הלל השבח. הלל שנועד לפאר ולרומם כוחו וגבורתו של מלך העולם. יהושע, דבורה, חזקיה, חנניה מישאל ועזריה, מרדכי ואסתר, ונביאים שביניהם, הם מתקני ההלל. הם קבעו את מזמורי ההלל, לתקנה מסודרת. עם מכלול הלכות. הם מחוללי הלל ההודאה. הלל שנועד להודות ולהלל על הניסים.

שני הלל הם. הלל רוממות הבורא. הלל שירת הנברא. הלל רוממות הבורא, נאמר דרך קריאת מזמורי ההלל. והתבוננות בעוצמת הבורא והבריאה. והשתוקקות הנברא להכיר בבורא. הלל שירת הנברא, נאמר דרך שיר והודיה. התבוננות בחסדי הבורא לנבראים. ורגשי הכרת הטוב. קיימים חילוקי דינים בין האופי שלשני סוגי ההלל⁶. הלל רוממות הבורא: מקביל להלל השבח. בו עיקר ההלל, כניעה וכמיהה. הלל שירת הנברא: מקביל להלל ההודאה. בו עיקר ההלל, הודיה והערכה⁷.

ב. הלל השבח וההודאה. חילוקים מהותיים:

שנו רבותינו בתלמוד במסכת ערכין⁸: שמונה עשר ימים יש, שגומרים בהם את ההלל. ואלו הם: שמונה ימי חג הסוכות. שמונה ימי חג החנוכה. ראשון של פסח. וחג השבועות. ואין גומרים את ההלל, אלא ביום שאסור במלאכה, וביום שנקרא מועד. לכך אין גומרים את ההלל בראש חודש, לפי שהוא מותר במלאכה. ובשבת אין גומרים את ההלל, לפי שאינו נקרא מועד.

⁵ ראה: אלומות עמוד צד והלאה.

⁶ ראה להלן.

⁷ רבותינו הרמב"ם והרמב"ן נחלקו האם ההלל מדאורייתא או מדרבנן. הרמב"ם סבור שהלל מדרבנן. הרמב"ן סבור שהלל מדאורייתא. רבותינו האריכו מאוד בביאור מחלוקת הרמב"ם והרמב"ן. טענת הרמב"ם שלא יתכן שהלל דאורייתא שהרי דוד תיקנו. הרמב"ן משיב: אפילו אם דוד תיקנו. זה רק הנוסח. אבל עיקר ההלל מן התורה. כמו שלשיטת הרמב"ם עצמו תפילה דאורייתא, על אף שהנוסח נתקן על ידי אנשי כנסת הגדולה.

לדרכנו במאמר זה. הרמב"ם והרמב"ן עוסקים בשני רבדים של הלל. הרמב"ם בהלל ההודאה, הלל שיסודו בהווייה גלותית. הלל שבא לבטא גאולה ונס. והרמב"ן בהלל השבח, הלל שיסודו בעצם ההווייה. הלל שבא לבטא התחברות וסיפור עצמותו של הקדוש ברוך הוא.

⁸ דף י'.

ומבארים רבותינו בעלי התלמוד. שחנוכה, אף שאינה אסורה במלאכה, ואינה קרויה מועד. בכל אופן גומרים בה את ההלל, לפי **שאיירע בה נס**. ונתקשו בעלי התלמוד, בטעם שאין אומרים הלל בפורים, שגם בה אירע נס. ויש מהם שסברו, שקריאת המגילה היא ההלל. ויש שאמרו, שעל נס שבחוץ לארץ, אין אומרים הלל. והוסיפו להקשות על זה, שהרי נס פסח גם הוא היה בחוץ לארץ.

וכתבו רבותינו האחרונים. שאכן חלוקים הם ההלל של שלושה המועדות, להלל של חנוכה. **הלל המועדים**: אנו מהללים את רוממות השם יתברך, בכח שגב קדושת היום. **הלל חנוכה**: אנו מהללים את ניסי השם יתברך, מכח ההנהגה הניסית של הזמן. **הלל המועדים**: אנו אומרים את **הלל השבת**. אנו משבחים את הבורא, על גבורותיו. ושליטתו על מערכות השמים והארץ. **בהלל חנוכה**: אנו אומרים את **הלל ההודאה**. אנו משבחים את הבורא, על חסדיו. נסיו המרובים. ושינוי מערכות הטבע לצורך הרבים והיחיד.

הלל המועדים: נאמר בימים שנקראים מועד. ימים שלא עושים בהם מלאכה. ימי המועד, הם ימי התגלות השכינה. ימים שנגלה בעולם, כבודו של מלך העולם. בהלל זה, הנבראים מהללים את הבורא, בכח קדושת עצם הימים. **הלל חנוכה**: נאמר בימים שאירע בהם נס. ימי החנוכה, הם ימים של התגלות הנהגה ניסית על טבעית. בהלל זה, אנו מהללים את הבורא, מכח הנס.

הלל ליל הסדר, לא הוזכר במשנתם של רבותינו בעלי התלמוד. ועמדו על כך רבותינו הראשונים⁹. רב האי גאון סובר, שאכן הלל ליל הסדר שונה מהלל הרגיל, ולא מברכים עליו. ורבותינו הראשונים מאריכים לדון בדבריו. וכתבו רבותינו האחרונים¹⁰, שאכן **הלל ליל הסדר** שונה במהותו מהלל המועדים. שכן הלל ליל הסדר דומה להלל חנוכה, שהם **הלל ההודאה**. הלל שבא לשבח והלל את הנס, והחסדים המרובים של הבורא. הלל זה שונה מהלל השבח בהלכותיו ואופיו¹¹.

אמנם על אף שהלל **ליל הסדר** שונה במהותו ודיניו מהלל המועדים. **הלל חנוכה**, עומד בתווך. כלומר: כפי שראינו רבותינו הזכירו הלל זה בתלמוד. על אף שהובהר שעיקרו של הלל זה הוא **הלל ההודאה**, וקיימים בה הלכות שונות. לכך יש לפרש, שימי החנוכה, על אף שמבואר בתלמוד שאינם ימי מועד. בכל זאת חכמינו קבעו בימים אלו רמה פחותה של מועד. ואכן ההלל של חנוכה **מורכב משני חלקים. הלל השבח. והלל ההודאה**. כאשר מרכז ההלל, הוא הלל ההודאה. אלא שבכח הנס, החשיבו חכמינו וקבעו את **עצם הימים** לימי מועד ברמה פחותה, ויש בהם אלמנטים של הלל השבח.

⁹ פסחים דף קיז: רמב"ן רשב"א ר"ן ועוד.

¹⁰ ראה: אמרות אברהם מסכת ערכין סימן ז. מלקט בזה. ועוד רבים. מבית מדרשו של הגרי"ז.

¹¹ יבואר בהמשך.

בכך נבחין, שיש ייחודיות בהלל של חנוכה. שאין בהלל של שאר ימות השנה. שכן בהלל זה, מתחברים שני סוגי הלל **השבח וההודאה**¹².

שמונה חילוקים הלכתיים יש בין שני סוגי ההלל. **א. הלל השבח:** נאמר דווקא בעמידה. הלל ההודאה, גם בישיבה. **ב. הלל השבח:** נשים פטורות. הלל הודאה גם נשים חייבות. **ג. הלל השבח:** מברכים עליו. הלל ההודאה אין מברכים עליו¹³. **ד. הלל השבח:** צריך לאמרו דרך קריאה, ואסור להפסיק בו. הלל ההודאה נאמר דרך זמר וותר להפסיק בו. מכאן נולד המנהג לומר הלל מקוצר. **ה. הלל השבח:** נאמר רק ביום. הלל ההודאה נאמר גם בלילה. **ו. הלל השבח:** נאמר בעמידה. הלל ההודאה נאמר גם בישיבה. **ז. הלל השבח:** אין צריך לאמרה על היין. הלל ההודאה צריך לאמרו על היין¹⁴.

ג. שני סוגי ההלל - יהודה ויוסף:

שני סוגי ההלל. **השבח. וההודאה.** פועלים כנגד שני כוחות בבריאה. מכלל זה גם בנפש האדם. **משבח. מודה.** שני רבדים אלו כנגד יהודה ויוסף. שני כוחות, בשני חלקי הנפש. שפועלים בכל אדם בכל זמן.

יוסף: מסמל את ההכרה האלוקית העליונה. ללא תלות בבריאה החומרית. מדריגה זו אינה מבחינה בהגבלות של **מקום צורה או זמן**. לכן השפעת יוסף גם מחוץ לגבולות הקדושה. כך הוא חי ופעל **בקרב** הגויים. נמכר לגויים. גדל בבית פוטיפר. ניהל וכלכל את מצרים. **בני רחל** מסמלים את הצדקות. השלימות. הכח שמאיר את העולם. בחינת ירבעם שהוכיח את שלמה על נשיו. לכך משכן שילה אוכלים קודשים בכל הרואה. שכן התפשטות הקדושה אינה מוגבלת לתנאים פיזיים.

¹² אל אף שביום הראשון של פסח קיימים שני אופי ההלל. בכל אופן אינם מתחברים. שכן בליל הסדר אנו אומרים את **הלל ההודאה**. וביום טוב בבוקר אנו אומרים את **הלל השבח**.

¹³ ראה הדיון בפוסקים בהרחבה האם מברכים על הלל ליל הסדר.

¹⁴ **ראה:** אמרות אברהם שם. ועוד רבים מן האחרונים.

באופן כללי: כל ברכות ההודאה, כגון ברכת הגומל. כולם קשורים להלל ההודאה. **במאמר הגומל** בארנו את יסודות הגומל ברוח דברים אלו. בדברי החתם סופר המפורסמים. ובדברי העמק ברכה. ושם הובהר כל ברכת הנס בפרק תשיעי של מסכת ברכות.

כמו כן: יש להאריך בהגדרת ענין השיר שבהלל. כאשר בארנו במאמר השיר, ששלושה דרגות יש בשיר בכל התנ"ך. כמו כן יש לבאר על פי זה את השיטות בצורת אמירת ההלל והמסתעף. כאן נסתפק בציון מראי מקום אור ישראל כרך עב עמוד רכד.

יהודה: מסמל את ההכרה הנפשית הפנימית. כח התודעה. כח שמתגלה במלא עוצמתה בתוך הבריאה. מדריגה זו מוגבלת בממדים של **מקום צורה או זמן**. לכן השפעת יהודה דווקא בתוך מחיצות הקדושה. כך יהודה נפרד משכם. ונפרד מהמצריים בגושן. הוא בנה בית הוראה לעצמו. **בני לאה** מסמלים את בעלי תשובה. הנשברים ומתקנים. הכח שפורש מן העולם. בחינת דוד ושלמה בעלי תשובה. לכך בבית המקדש אין אוכלים קדשים אלא בתוך המחיצות. התפשטות הקדושה מוגבלת למונחים פיזיים.

כוחו של **יוסף** אינה גלויה בעולם הגלותי. זוהי **הלל השבח** הלל שמכיר בגדלות הבורא ללא תלות גשמית. הלל זה נאמר רק בימים טובים. כוחו של **יהודה** גלויה בעולם הגלותי. זוהי **הלל ההודאה** הלל שפורץ מעמקי הגלות. הלל שמוגבל לתנאים של נס וגאולה. חנוכה הוא הצומת שבה נפגשים שני הכוחות **יוסף ויהודה. הלל השבח וההלל ההודאה. להודות והלל.**

ד. שני סוגי ההלל - בעולם הקבלה:

{נכתב בקיצור. ולא מוסבר. מחסור פנאי}

חלק זה של המאמר. היה אמור להיכתב באריכות. אך מחסור פנאי נרשום רק ראשי פרקים בלבד. ספירת הוד כולל בתוכו את שיא ההתבטלות. וההיפך שיא הפריצה. הוד הוא הודאה. **בית המקדש נקרא הוד**. מטרת בית המקדש **להודות**. הוד הוא היופי הפנימי מהות כל העצמים. הוד הוא תנועה של שפלות והתבטלות, שיוצר יופי. כשאדם מודה להשם יתברך הוא נכנע ומתבטל. ובכך זורח ממנו הודו. ההודאה שני מובנים לה: **א. לשון תודה. ב. לשון הודאת בעל דין**. זוהי תנועת ההודאה, שהביטול שבה מעלה את האדם על נס ויופי. זוהי כוחו של יהודה שהודה ולא בוש. שהטביע את חותמו בעם ישראל.

בהוד סוד הנבואה. כי הנבואה היא צומת המפגש של כניעה וחיבור לממד אחר. לכן הנבואה נפסקה **באלף החמישי** שאז פגעו החיצונים בהוד. וזוהי **הודי נהפך עלי למשחית**. פגם הנבואה ותפיסת החיצונים בהוד. יצרה את תרבות יון **יפת אלוקים ליפת**. שיא היופי והחכמה שיונקת מהוד. מתתיהו ובניו הצילו את הפגם בהוד, והחליפו את הנבואה בכח התורה שיונקת מהוד. **תנה הודך על השמים**.

המחלוקת בין יופי חיצוני יוני, לבין יופי פנימי יהודי. הוא ויכוח על מהות הוד. לכן המחלוקת בתורה שבעל פה היא סביב **הלכות סמיכה**. שכן הסמיכה היא **סמל ההוד**, כלומר: כפיפת המושפע למשפיע, ובאמצעות הכניעה פריצה והתפתחות. הוד.

כמו כן מחלוקות ישראל יון נעוצה בהודאה הוד. יון מעצימה את העצמאות והתודעה האנושית. בעוד ישראל מעצימה את הכניעה וההתבטלות האלוקית. הוד והודאה הם תוצאה של כניעה. לא של פיתוח תרבות והישגים. כל זאת תוצאה של פיתוח התרבות בימי אלכסנדר מוקדון מול שמעון הצדיק סוף ימי הנבואה.

חנוכה מגלמת בתוכה תיקון ההוד. לכן עסוקים בה בעניני רגל. וגם נקראת ירך המנורה. זו ההוד שהיא הרגל הנמוכה ביותר שעליה נסוב המחלוקת בין ישראל יון בימים אלו.

ביותר רחבות: שורש ההוד באהרן הכהן. המחלוקת על ההוד מתחיל בחטא העגל. ומכאן התיקון באמצעות המנורה. וזו שלך לעולם קיימת, שכן המחלוקת סביב ההוד יוכרע על ידי הדלקת הנרות. בבית המקדש. ובחנוכה.

שורש ההוד של בני לאה שפתחה בהוד. הפגם של שרו של עשיו בהוד שביעקב הוא ביחס לבני לאה בעיקר (שהרי בנימין לא נולד אז ולא היה בו פגם). תיקון ההוד באמצעות יהודה. המודה. והמלך. שורש המלכות של יהודה נובע דווקא מן ההוד של ההודאה. ולכך גם בני חשמונאי זכו להוד מלכות. אך כיון שלא שיתפו את שורש המלכות בני יהודה כשלו גם הוד בפגם ההוד. ונשמטה מידם. ראה: מגד תבואות לחנוכה מאמר ג.

הלל גמור עולה שד"י. זוהי הלל השבח, כלומר: המלכות כאשר מקבלת מן היסוד. בהלל יש שני בחינות הלל ההודאה: אז ההלל בבחינת הוד מלכות. ולכן עולה הלל והודאה למספר פ"ו כמנין שם אלוהי"ם. זה הלל של יהודה. אבל יש בחינה גבוה מזה הלל השבח: שאז ההלל בבחינת יסוד מלכות. ולכן עולה הלל גמור למספר שד"י משם ספירת היסוד. זה הלל של יוסף.

שורש החילוקים בין סוגי ההלל. נובעים בין עבודות יהודה ויוסף. יסוד ומלכות.

ד. יהודה ויוסף בדרך העבודה למעשה:

יוסף ויהודה הם שני חלקים בנפש כל יהודי. והאדם צריך לפעול בשני הכוחות ביחד. כאשר האדם פועל במלוא הכוחות שבו. הוא זוכה לגאולה ולתכלית הנצחית. כוחו של יוסף: מסמל הצלחה. שלימות. כוחו של יהודה: מסמל הכניעה. תיקון. יוסף הוא החלק המצליח. שכל מקום שהולך שורה בו ברכה וקסם עליון. יהודה הוא החלק הנכשל. שכל מקום שהולך נכשל, ואינו רואה סימן ברכה.

אדם שפועל רק בחלק המצליח שבו. נוחל כישלון. שכן הוא מתעלם מהחלקים השבורים שבקרבו. רק אם הוא משתף את החלק המצליח עם החלק הכושל, הוא זוכה לשלימות וגאולה. **כוחו של יוסף במשכן שילה**, לא בה לשלימותו, אלא **בכוחו של יהודה בבית המקדש**.

הדרך להכיר ולחבר בין שני הרבדים. נעשה באמצעות ההכנעה וההתבטלות. כאשר האדם נכנע לאלוקיו. אז הוא מבחין שגם החלק הפורה והמצליח שבו אינו פרי הצלחתו, אלא מתנת עליון וחסד אלוקי. בכך שני החלקים שבאדם משתלמים כאחד.

הכוח המצליח של יוסף. אינו יכול לבוא לידי שלימות, עד שגם החלק המצליח מכיר בחלק הנכנע של יהודה. כאשר חלק יוסף משתלב בחלק ההכנעה, גם חלקו של יוסף מתברך ומשתלם. לכך נקראו כל היהודים **יהודה**. על שם ההודאה של יהודה. שהוא הכח המשלים את היהודים כעם שלם.

כוח המלכות וההנהגה. נובע ממקום של כניעה וביטול. שכן המלך מסמל את שלימות העם שכולל את הכוחות כולם. לכך **יהודה** היה מלך השבטים. ולכך **דוד** סמל השפלות יצא מזרע יהודה. כמו כן שאר שבט המלוכה יצא מזרע יהודה. וגם מלך המשיח הגואל את ישראל, יעמוד מזרע יהודה.

חנוכה היא חג שיש בה שני רבדים. גם של **יהודה** וגם של **יוסף**. רבותינו **החידושי הרי"ם והשפת אמת** כותבים¹⁵: **הלל** כנגד יוסף. **הודאה** כנגד יהודה. ההלל מביע את השלימות של הבורא והנברא. **הלל השבת**. **זוהי הלל של יוסף**. הלל של שלימות. ההודאה מביעה את ההודיה וההתבטלות של הבריאה לבורא. **הלל ההודאה**. **זוהי ההלל של יהודה**. הלל של הכרת הטוב.

בהלל של חנוכה. יש הזדמנות של חיבור כוחות הנפש שבאדם. חכמינו הטביעו באלו הימים **חותם של הלל והודאה**. חיבור סוגי הלל לכדי הכרה של שלימות. ובימים אלו יש כוח ביד אדם להכיר בחלקי הנפש במוצלחים שלו, שהם מתנת עליון וחסד אלוקי. הכרה זו מביאה את האדם להתעורר להודות ולהתבטל. ובכך הוא משתלם בהלל הגדול של שבח הבורא. הלל של שלימות. הלל של גאולה.

¹⁵ במשנת רבינו **השפת אמת** לאורך השנים בחנוכה. יש ארבע הבחנות בין יהודה ויוסף. א: **אהבה ויראה**. ב: **שתי דרגות בתפילה**. ג: **שני המשיחים**. בן **יוסף ובן דוד**. ד: **שורשי הדברים**. גילוי הדברים. בחלק הקבלה כתבנו בקיצור את ההבנה של כל אלו הדברים.

הרהורים זאת חנוכה תשפ"ד

הוי אחי אהובי!! בעלות החשיכה של זאת חנוכה האי שעתא. הוי כמה גדול החושך. הוי כמה עבה החושך. האם לנצח נגשש באפילה. האם אבדה תקווה. האם נבראנו להתגולל מחשכות לחשכות. אבא שבשמים עד מתי???

הוי זאת חנוכה תשפ"ד!! אנחנו כבר בנר השמיני. הלב קפוא. אבל הנשמה זועקת מסוף העולם ועד סופו. אזוקה בכבלי ברזל של תרבות יון וחושך כפול ומכופל. כל אחד ואחד מאתנו שואג הוי איילת השחר!!

אחי אחי!! היום בפרוס הנר השמיני. הוי הנר השמיני. נתאגד כאיש אחד בלב אחד. כל אחד מאתנו באפלת הלילה והחושך שהוא שרוי בו. ישכח הכל ויתחבק עם הנר!! איי הנר השמיני. איי הנר השמיני. הנר שאומר הכל. בזמן הדלקת הנרות בבית המדרש הגדול. נהרות הדמעות נפתחים. הלבבות קרובים. ונחלי האהבה נשפכים!!

קול הקאפליא הקדושה מנסרת ברקיעים. וקורות בית המדרש זוחלים ורועדים. פתאום קול התור נשמע בהיכלנו 'הללויה אודה' כאחד כולנו שואגים. כל ואחד ואחד לפתע מרגיש אסיר תודה ברשפי אש לאבינו שבשמים. והדמעות של כולנו לים הגדול. הוי אבינו שבשמים. כולנו בניך. כולנו קרובים. איי נחלי הטהרה הושע נא!!

הוי אחי אהובי!! קול השיר מדביק נפשנו בשורש החיים. לפתע אור שבעת ימי בראשית מכה בעינינו. והתחושה המשותפת לכולנו יהי אור!! רבי ישמעאל ורבי עקיבא. אביי ורבא. רב אשי ורבינא. מפוצצים באוזנינו. ההרגשים גועשים ורועשים. ודפי התלמוד נוזלים משפתותינו. באהבה רבה. בדביקות עצומה. איי אביי ורבא!!

לא עוד חושך. לא עוד חושך. אור גדול ועצום. אור סוחף. אור הדביקות ובהירות הריגושים. יהודה ויוסף אבות העולם. קופצים מתוך דברי אלוקים חיים. ומפיחים בנפשנו הלל והודאה. איי איי הלל והודאה. הרגליים מדלגים שור. והידיים מנצחים על שיר של מעלה. הלל והודאה. הנר השמיני. אביי ורבא. כלתה רגל מן השוק. ושולי אדרתו של יעקב אבינו מכה ברק בעינינו.

יזכנו השם יתברך. לבטל כל ישותנו באור ההוד. אור ההוד הגדול והנורא של האצילות. שנוכל לעזוב כל החשבונות. איי איי לעזוב כל החשבונות. לצלול לתוך אור בהירות הנר. להתחמם מהאור הגדול. אוי אז. נפשנו תנוח על כנפי הנבואה. שירת הלויים וקרבת התודה יענגו את רוחנו. ועזרא הסופר ושמעון הצדיק מעל גבי מעלות העזרה ישמיעו לנו תורת משה. ומחול הצדיקים יפוח את צלילי היום עד שנצביע באצבע היי!! הנה אלוקינו זה קווינו לו. אדם קדמון וכל עולמות האין סוף. ישמיעו את צלילי זאת חנוכה תשפ"ד.....